

СЕКЦІЯ 12

СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ КРИМІНАЛІСТИКИ

Мурашко Анастасія Сергіївна

*студентка 2-го курсу магістратури факультету прокуратури
та слідства (кримінальної юстиції)*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОФАЙЛІНГ ЯК МЕТОД РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Зважаючи на стрімке реформування правоохоронної системи в Україні, виникає потреба в пошуку нових дієвих методів, які б сприяли швидкому розслідуванню кримінальних правопорушень. Якщо дослідити статистику, надану Офісом генерального прокурора, можна констатувати, що за 2019 рік про підозру у вчиненні злочинів, передбачених Розділом II Особливої частини Кримінального кодексу України, було повідомлено 20 004 особам та виявлено 18 776 осіб, які вчинили зазначені злочини; за 2020 рік повідомлено про підозру 21 253 особам та виявлено 20 113 осіб; за січень-березень 2021 року повідомлено про підозру 4 578 особам та виявлено 3 848 осіб відповідно. Слід наголосити, що всього за 2019 рік було повідомлено про підозру у вчиненні злочинів 119 229 особам, виявлено 109 825 осіб; за 2020 рік повідомлено про підозру 111 420 особам, виявлено 102 007 осіб; за січень-березень 2021 року повідомлено про підозру 23 321 особі, виявлено 17 725 осіб відповідно [3], тобто злочини, що вчиняються проти життя та здоров'я особи займають доволі великий масив у структурі злочинності, а їх динаміка залишається стабільно високою.

На сьогодні не існує єдиного визначення «профайлінгу», яке б однозначно сприймалося б у науковому колі та серед практичних працівників, проте, на наш погляд, припустим є визначення, запропоноване Є.С. Черкасовою, яка вказує на те, що профайлінг (англ. profile – профіль) – це сукупність методів і методик оцінювання та прогнозування поведінки особи на підставі аналізу найбільш інформативних ознак, психологічного портрета особи, характеристик зов-

нішності, невербальної та вербальної поведінки, місцеперебування тощо [4].

Дивлячись на те, що психолого-кримінологічний портрет і його використання не є прямими доказами в кримінальному провадженні, але можуть успішно використовуватися під час пошуку осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення, а також проведення оперативних і слідчих (розшукових) дій з викриття винних та запобігання злочинам в умовах неочевидності, використовуючи психопрофіль, можна висунути та здійснити перевірку версій, а також спрогнозувати час і місце вчинення нового злочину; уточнити, звузити коло підозрюваних і надалі виділити з цього кола потрібну особу [1, с. 81]. Використання профайлінгу є досить розповсюдженим у практиці роботи правоохоронних органів зарубіжних країн та вже довело свою ефективність під час розслідування та попередження злочинів, вчинюваних проти життя та здоров'я осіб. Варто підкреслити, що на сьогодні найбільш активно профайлери залучаються під час розслідування серійних злочинів насильницького характеру, водночас їх залучають великі авіакомпанії для визначення потенційно небезпечних пасажирів, через те, що зазначений напрям лише починає впроваджуватися в діяльність правоохоронних органів України, він потребує ґрунтовного розроблення крізь призму досвіду зарубіжних країн.

Головною відмінністю у роботі профайлера від працівника правоохоронного органу є те, що він вдається до аналізу неочевидних, на перший погляд, ознак, насамперед мова ведеться про те, що правоохоронці розпочинають розслідування будь-якого протиправного діяння з дослідження того, що сталося на місці скоєння злочину, намагаючись при цьому на основі наявних фактів зробити висновки про конкретну особу, яка була причетна до конкретного протиправного діяння, що наразі мало місце. У свою чергу профайлер досліджує деталі, які вказують на особливості поведінки особи під час вчинення злочину, він намагається зрозуміти мотиви та мету, що керували злочинцем під час вчинення ним злочину, зважаючи на окремі деталі його вчинення, тобто складається психологічний портрет особи, що

допомагає визначити певний тип злочинця, якому властива певна поведінка, що призводить до більш швидкого розкриття злочину чи в подальшому допомагає спрогнозувати наступні дії злочинця.

Криміналістичний профайлінг має міждисциплінарний характер, оскільки він сформувався на перетині криміналістики, кримінології, психології, медицини та соціології, він націлений на виявлення особистісних особливостей злочинців та жертв, відношень між ними, мотивів, якими керувалися перші під час вчинення протиправних діянь.

У результаті своєї діяльності профайлер складає психологічний портрет невідомого злочинця, який включає в себе характерні та специфічні для цієї особи риси, водночас одним з завдань профайлінгу є окреслення кола можливих підозрюваних, тому проаналізувавши всі наявні сліди на місці скоєння злочину та наявну щодо нього інформацію, профайлер складає для слідчого певні рекомендації, які в подальшому «наштовхують» на пошук осіб, що причетні до скоєння протиправного діяння. Зважаючи на вищевикладене, на нашу думку, можна виокремити такі функції криміналістичного профайлінгу: *по-перше*, визначення можливого місця проживання/роботи/навчання злочинця; *по-друге*, складання списку осіб, які за своїми психологічними якостями, поведінкою, способом життя здатні до скоєння злочину; *по-третє*, пошук певних закономірностей та зв'язків між окремими правопорушеннями, що в подальшому може призвести до розкриття не лише одиничного протиправного діяння, а в окремих випадках – певної серії злочинів.

Застосування профайлінгу створює попит на відповідних фахівців, психологів, кримінологів та криміналістів, які мають комплексні доволі специфічні навички та вміння. Проте не слід звужувати профайлінг лише до психологічного складника. Ефективний профайлінг у сфері протидії злочинності передбачає використання комплексних знань щодо характеристик конкретного суб'єкта: інформації щодо найбільш розповсюджених злочинів на охоронюваному об'єкті; знання «типових» рис особи, що може вчинити протиправне діяння: мотив злочину, соціально-демографічних характеристик злочинця,

тобто його можливого віку, професійних навичок, місця роботи, статі, соціальних зв'язків. Беруться до уваги також уподобання, цінності та моральні характеристики особи [2, С. 157]. На сьогодні, на жаль, працівники правоохоронної системи не використовують значною мірою здобутки криміналістичного профайлінгу під час розслідування злочинів, не володіють певними знаннями та навичками з цієї сфери, оскільки відсутнє цілеспрямоване навчання окресленим методикам, тому, на наш погляд, здається досить логічним долучення до лав працівників правоохоронної системи спеціалістів-профайлерів, які б не лише сприяли слідству, а й долучалися б до підготовки кадрів у вищих навчальних закладах з профільним навчанням.

Список використаних джерел:

1. Жерж Н. Застосування методу психолого-криміналістичного портрета злочинця при розслідуванні окремих видів злочинів. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1 (39). С. 79–86.
2. Калюга К.В. Профайлінг як сучасний засіб встановлення особи злочинця. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Випуск 1 (26). С. 156–159.
3. Статистичні дані Офісу генерального прокурора. Офіс генерального прокурора: веб-сайт. URL: <https://www.gov.ua/ua/index.html>
4. Черкасова Е.С. Криминальный профайлинг как ориентирующий метод поиска преступника при совершении преступления в ситуации неочевидности. *Профайлинг и медиация*. Калуга: НОЦ, 2016. 290 с.

керівник: к. ю. н., доцент Цехан Д. М.